

PAUL BILBAO

Euskararen gutxienekoak garai berrian

2011ko urria oso hilabete esanguratsua izan zen gure herri txiki honen historian. Mota askotako erpinak dituen gatazkarekin amaitzeko urrats handiak eman ziren, eta zabaldu den egoera horretan itxaropentsu agertu nahi izan genuen. Halere, jakin badakigu horrek besterik gabe ez duela ondorio praktikorik sortzen; eta, horrexegatik, Kontseiluak, aldaketa-garai honetan ere, gure ekarpena beharrezkoa zela ondorioztatu zuen. Azken finean, elkarrizketan, giza esku-bideetan zein bizikidetzan oinarritutako etorkizunaren aldeko ahaleginetan pausoak emateko konpromisoa du Kontseiluak, eta bilakaera horretan gizarte-eragileok protagonismoa izan behar dugulakoan gaude.

Horrexegatik, hain zuzen ere, kezkaz bizi dugu egoera. Euskararen gaia ez dago politikarien agendetan behar bezala txertatuta. Ezer gutxi ari dira jasotzen euskararen gutxienekoez. Arrazoi horregatik berretsi du euskalgintzak badue-la zer ekarria arlo horretan; izan ere, euskalgintzak gaur egungo egoerak euskararen normalizazioari ezartzen dizkion mugen kontzientzia duen neurrian, eztabaida orokorretan ekarpena egiteko eskubidea eta beharra ditu. Are gehiago, 2012an Kontseiluak ekarpen zehatza egin du. Akaso, kezkaturik egon arren, euskalgintzak erantzukizunez jokatu eta jokatzen duelako, gure aburuz Euskal Herrian sortu den une politikoa oso garrantzitsua izango baita euskarak gizartearen dagokion lekua izan dezan.

Azken finean, azken hilabeteotan behin baino gehiagotan entzun dugu orube berri bat behar dela herria eraikitzeko,

eta gure ustez orube berri batez mintzo bagara, herri honen eskubide indibidual eta kolektiboen bermeak presente egon behar du. Horrela, eskubideen artean dauden hizkuntza-eskubide indibidual eta kolektiboek zutabeetako bat izan behar dute, eta norbanakoaren zein hizkuntza-komunitatearen hizkuntza-eskubideen urraketei amaiera emango zaiela aurreikusi behar dugu.

Izan ere, hizkuntzen arteko gatazketan botere-gatazkek daude. Are gehiago, batzuek erabakitzen dute noiz, norekin eta nola erabil edo ikas dezakegun guk geure hizkuntza. Batzuek, boterea erabiliz, erabakitzen dute gure herriari nola deitu behar diogun. Ondorioz, une honetan ez dugu baldintza nahikorik euskararen normalizazio-prozesua burutzeko.

Kontseiluan arretaz aztertu izan ditugu beste hizkuntza batzuen berreskurapen-prozesuak eta argi ondorioztatu dugu hizkuntzaren eta boterearen arteko harremana. Are gehiago, hizkuntza aukera ekonomikoa da Estatuak lehenesten duen hizkuntzaz mintzo direnentzat. Horrela, hizkuntza-aniztasunaren kudeaketa desegokiak giza eskubideen urraketa sistematikoak dakartza, eta ondorioz, hizkuntzaren eta boterearen arteko lotura trinkotzen da.

Gatazken konponbidean hizkuntzari zentraltasuna edota erreferentzialtasuna emateak ondorio hobek ekarriko ditu, eta hori egiaztatu ahal izan da nola antzinaroan hala historia garaikidean zehar. Hain zuzen ere, horrexegatik jarri behar eta nahi izan dugu euskararen, Euskal Herriko berezko hizkuntzaren, auzia agenda guztietan, garai berriari begira egoki joka dadin.

Eta zein dira oinarri horiek? Zein dira Kontseiluaren ustez ezinbestez bermatu beharreko oinarriak, gutxiagotze prozesuari amaiera eman eta urte luzeetan pairatutako egoera iraultzeko?

Bi ardatz nagusi bete beharko lirateke. Batetik, gure hizkuntza-komunitateari kanpo esku-hartzerik gabeko hizkuntza-politikarako eskubidea aitortu beharko litzaioke. Gaur egun, hizkuntza-politika eragingarria abian jartzeko ozto-

poak daude. Euskararen hizkuntza-komunitatetik kanpoko esku-hartzeak eta erabakimenak baliogabetu egingo lukete. Ikusi besterik ez dago hizkuntza-normalizazioari begirako erabaki ausartek zer-nolako debekuak izan dituzten.

Bestalde, gure herriaren normalizaziora iristeko bake-bidean aterabide demokratikoaren zutabeak zehazterakoan, gure hizkuntzak estatus egokia behar du izan, eta estatus hori lau ezaugarrik ardaztuko dute: berezkoa, ofiziala, lehenatasunezkoa eta ezagutu beharrekoa.

Kontseilua osatzen dugunok egungo egoera gainditu eta euskararen normalizazioa posible egingo duen beste egoera bat eraiki nahi dugu. Horregatik, eginkizun horretan ahaleginean ari direnekin elkartzasunez eta eskuzabaltasunez elkarlana burutzeko konpromisoa hartu dugu. Konpromisoak areagotzea beharrezkoa den garai honetan, ez dugu guk hutsik egingo, ezta gutxiagorik ere.

Hauteskunde-garaian konpromisoak, engaiamenduak... agindua zor

2012a, beste behin, hauteskunde-urtea izan da Euskal Herrian. Ekainaren 10ean eta 17an Frantziako Legebiltzarrerako hauteskundeak izan ziren; urriaren 21ean, aldiz, Euskal Autonomia Erkidegoko Legebiltzarrerakoak.

Ipar Euskal Herriari dagokionez, kanpainan argi geratu da euskararen ofizialtasuna ez dela kokatzen Frantziako Legebiltzarrean aulkia nahi luketen hautagaien lehenatasunetan. Alta, Amalur koalizioak, EAJk, EH Baik eta NPAk besterik ez zuten jaso ofizialtasunaren aldarria, gurea bezalako hizkuntza baten normalizazio-prozesuan nahitaezko urratsa. Finean, lege-geriza egokirik gabe ez dugu lortuko euskaraz bizitzeko nahia bermatzea.

Sarkozyk bere ohiko zentralismo jakobinoari eutsi zion, eta hor kokatu behar ditugu bere adierazpenak: «Hizkuntza gutxituak maite direlarik, ezin da proposatu Europako Hizkuntza Gutxituen Ituna berrestea». Oso bitxia Sarkozy jaunak

frantsesa ez beste hizkuntzei maitasuna adierazteko zer-nola-ko proposamenak aurkezten dituen. Badiote, bai, maitasunaren eta gorrotoaren arteko muga oso estua dela, eta Sarkozyren hitzek berretsi egiten dute hori.

Halere, beste alderdi batzuetatik ere keinuren bat egin zaie gurea bezalako hizkuntzei, eta hor kokatu behar dugu, besteak beste, François Hollandek kanpainan zehar agindutakoa, hain zuzen ere, Erregio edo Gutxiengoan Hizkuntzen Europako Ituna berresteko engaiamendua.

Antza, kanpainan hartutako engaiamendua egikarituko duela berretsi zuen Eliseora iritsi eta gero. Horrela, irailean gutxiengoan hizkuntzei begirako lege-koadro argia eta egonkorra definitzeko bitartekoak jarriko dituela adierazi zuen Hollandek, bai eta Erregio edo Gutxiengoan Hizkuntzen Europako Ituna berretsiko zuela ere.

Ezin uka dezakegu berri ona dela; halere, urrats eraginkorragoak eta benetako lege-geriza jarriko beharko da abian euskaldunoi euskaraz bizitzeko eskubidea bermatuko bazai-
gu.

Bestalde, Euskal Autonomia Erkidegoan ere hauteskondeak izan dira. Batean eta bestean entzun dugu aro berriko hauteskondeak zirela, eta, akaso, horregatik garrantzi berezia hartu dute. Tamalez, euskarak ez du inolako zentraltasunik izan; are gehiago, hautagaiek ez dute apenas hizkuntza-politikaz berba egin, eta gehiago nagusitu dira euskararen berreskurapenaren kontra daudenen adierazpenak.

Ez dakit, zintzoki, nola ulertu gertatutakoa. Egia da, ez dago zalantzarik, krisi gogorra sartu dela barne-barneraino, eta hori izan dela ardatza kanpaina osoan zehar. Hautagaiek krisiari irtenbidea emateko proposamenak egin dituzte, kudeaketa-ereduak aurkeztu dituzte... baina ezer gutxi azaldu dute hurrengo lau urteotan garatuko duten hizkuntza-politikaz.

Hauteskondeak joan egin dira eta Eusko Legebiltzarraren osaera interesgarria dela iruditzen zait. Hizkuntza-politika-
rekin lotutako erabaki ausartak hartzeko baldintzak daudela uste dut; hortaz, ez dezatela aukera hori gal.

Azkenik, artikulu honetako irakurleoi Kontseiluak aurkeztutako «aginduazor.eu» plataformari arreta jartzeko eskatu nahiko nizueke. Bertan jasotzen dira hautagaiak kanpainan zehar euskara berreskuratzeko egin dituzten proposamenak. Hortaz, tresna ezin egokiagoa hurrengo lau urteotan kanpainan hartu zituzten konpromisoak betetzen dituzten egiaztatu ahal izateko.

Herritarron garaia da

Gero eta argiago dut herritarron garaia iritsi dela. Arestian esan bezala, alderdi politikoek ez dute euskara lehentasunen artean jasotzen, eta, beraz, guri dagokigu eragitea gure hizkuntzak beharrezkoa duen zentraltasuna izan dezan.

Udaren amaieran eta udazkenaren hasieran herritar euskaldunak matxinatzen hasi dira, eta horrek poza sortu dit. Euskara hutsez etiketatu zuen eta mehatxuak jaso zituen EH Esnea, Gipuzkoako Foru Aldundiak hizkuntzaren inguruan hartutako erabakiak, Arnaldo Otegik idatzitako azken liburaren hizkuntza... Euskaldun suminduak agertu dira sare sozialetan, euskaraz bizi diren herritarren haserrea islatu dute hainbat mezuak. Aski da esateko garaia dela erakutsi dute herritarrek. Alta, indar hori guztia egoki artikulatzea izango da gure hurrengo erronka.

2012an ere herritarrok kalera irten izan gara euskaraz bizitzeko nahia adierazteko. Martxoaren 31n Baionako kaleak bete zituen euskaraz bizi nahi duen herriak. Are gehiago, Baiona ez ezik, Ajaccio, Kemper, Tolosa, Perpinya, Estrasburgo... ere hizkuntza gutxiagotuen aldeko manifestazioen bilgune bihurtu ziren.

Seigarrenez antolatu genuen Deiadar deialdia, eta, zorionez, deialdiz deialdi gero eta herritar gehiagok agertzen dio atxikimendua; ondorioz, gero eta zabalagoa da euskaraz bizi nahi duen herria.

Bestalde, abenduaren 1ean ere milaka herritar atera zen Donostiako kaleetara euskaraz bizi nahi duen herri bat ba-

dagoela erakusteko. Euskaraz bizitzeko hautua harrotasunez egiten dugula erakutsi nahi izan genuen. Donostiako kaleak euskaraz bizitzeko gogo horrekin zipriztinduz lortu egin genuen euskararen alde egoteaz haragoko jarrerak eta portae-rak behar direla erakustea. Alegia, *bai euskarari* esatea nahikoa ez dela eta *euskaraz bai* errealitate bihurtzeko konpromisoa hartuko duten milaka herritar prest dagoela erakutsi genuen Donostiako karriketetan.

Finean, zein tresna geratzen zaigu politikan eragiteko? Inbidiaz ikusi dut irailaren 10ean Bartzelonan izandakoaren argazkia. Ez da nire asmoa independentziaren aldeko (edo kontrako) apologia egitea, herri-mugimendu antolatuak izan dezakeen gaitasuna erakustea baizik. Argazki horrek erakutsi dit herri-mugimendu antolatuak baldintza ditzakeela politikarien lehentasunak.

Herri-mugimenduak eztabaida bere lehentasunetan kokatu du, eta, ondorioz, alderdi politikoez lehentasun horretan uz-tartu behar izan dituzte alderdi gisa zituzten aldarrikapenak. Ariketa zinez interesgarria, herri-mugimendu antolatuak def-initu eta zehaztu duelako aldarrikapena, eta alderdiek hala edo nola beren burua bertan kokatu behar izan dute.

Horretara iritsi beharko genuke euskaldunok; alegia, geuk ere gai izan beharko genuke euskararen lehentasunak ezarri eta eragile politikoez nahitaez onartzeko moduan jartzeko. Halere, horretarako lehen urratsa euskaraz bizitzeko nahia-ri determinazioz eustea izango da. Euskaldunok botere-gu-neetan ere bagaude, alegia, sindikatuetan, alderdi politikoe-tan, gizarte-eragileetan... Hainbat eremutan hartzen dugu parte, eta, beraz, gune horietan guztietan euskarak lehenta-suna har dezan egin behar dugu lan. Euskaldunok kontsu-mitzaile ere bagara, eta kontsumo arduratsuari eutsiko ba-genio, esaterako, euskaraz etiketatzen diren produktuak ba-karrik erosiz, ziur nago jarrera aldaketak lortuko genituzkee-la enpresen aldetik.

Esnatu beharra dugu, gure benetako indarrak ohartu be-har dugu, gutako bakoitza *euskaraz bizi nahi dut* markaren

eragile aktibo bihurtu behar da. Seguru nago milaka herri-
tarrek nahi horri determinazioz eusten dionean, benetako
gaitasuna izango dugula gure hizkuntzak behar dituen bal-
dintza ekonomiko, sozial eta juridiko egokiak lortzeko.¶